

Araştırma Makalesi / Research Article

Dijital Okuryazarlık Bağlamında Ortaokul Türkçe Ders Kitapları¹

Turkish Language Textbooks at Secondary School in the Context of Digital Literacy

Büşra PEHLIVANLI ³¹ & Nuray KAYADİBİ ³²

Geliş Tarihi/Received Date: 29.06.2022

Kabul Tarihi/Accepted Date: 09.08.2022

Öz

Dijital okuryazarlık “dijital teknolojik araçları kullanarak bilgiye ulaşma ve bilgi üretme becerisi” olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin dijital ortamlarda bilgiye ulaşmalarını, anlamalarını, yorumlamalarını ve bu bilgiyi kullanıp üretim yapmaları üzerine kurulu bir süreçten oluşmaktadır. Dijital okuryazarlık becerisinin gelişmesinde dört temel dil becerisinin etkisi büyüktür. Ana dilini etkili biçimde kullanan birey dijital ortamlarda da etkili kullanılmalıdır. Bu çalışmanın amacı Türkçe Dersi Öğretim Programı’na (2019) göre yazılan ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesidir. Araştırmanın yöntemi durum çalışmasıdır. İlgili alan yazın ve Dijital Okuryazarlık, Beceriler ve Hazırlık için Küresel Standartlar Çerçevesi (DQ Çerçevesi) incelenmiş, doküman inceleme maddeleri oluşturulmuştur. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) dijital okuryazarlık becerisi ile ilgili kazanımlar tespit edilmiş, kazanımlara göre Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda dijital okuryazarlık ile ilişkili kazanım sayısının etkinlik sayısına yansımadağı görülmüştür. Etkinlik sayısı daha azdır. Dijital okuryazarlığa en az yer veren 7. sınıf ders kitabıdır (%2,34); en fazla yer veren 5. sınıf ders kitabıdır (%5,2). Bu oranın yetersiz olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kitaplardaki bağlantı adreslerinin güncel olmadığı tespit edilmiştir. Etkinliklerin bir kısmı da dijital içeriği tam anlamıyla yansıtmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, dijital okuryazarlık, Türkçe öğretim programı, ortaokul Türkçe ders kitapları.

Abstract

Digital literacy is defined as “the ability to reach and produce information by using digital technological tools”. It consists of a process based on individuals accessing, understanding, interpreting information in digital environments, and using and producing this information. The effect of four basic language skills on the development of digital literacy skills is great. An individual who can use his/her mother tongue effectively should also be able to use it effectively in digital environments. The aim of this study is to examine the secondary school Turkish textbooks prepared in the ‘Turkish Lesson Curriculum’ (2019) in the context of digital literacy skills. The method of the research is case study. Relevant literature and the Global Standards Framework for Digital Literacy, Skills, and Readiness (DQ Framework) were reviewed, and document review items were created. In the Turkish Language Curriculum (2019), the achievements related to digital literacy skills were determined, and Turkish textbooks were examined according to the achievements. As a result of the study, it was seen that the number of

¹ Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın hazırladığı “Dijital Okuryazarlık Bağlamında Ortaokul Türkçe Ders Kitapları” isimli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir

³¹ Sorumlu Yazar/Corresponding Author, Bilim uzmanı, e-posta: pehlivanlibusra@gmail.com , <https://orcid.org/0000-0002-2031-8038>

³² Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Kırıkkale, Türkiye, e-posta: nuraykayadibi@kku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9644-1449>

achievements related to digital literacy was not reflected in the number of activities. The number of activities is less. It is the 7th grade textbook that includes the least amount of digital literacy (2.34%); it is the 5th grade textbook that gives the most place (5.2%). This ratio is considered insufficient. In addition, it has been identified that the connection addresses in the books are out of date. Some of the events also do not fully reflect digital content.

Keywords: Turkish lesson education, digital literacy, Turkish lesson curriculum, Turkish lesson textbooks of secondary school.

1. GİRİŞ

Teknolojinin geliştiği, dijital evrene geçişin hızla arttığı günümüzde bireyler bilgiyi öğrenmek, yaymak, içerik üretmek, paylaşmak için dijital araçları kullanmaya başlamıştır. 20. ve 21. yüzyılın tarihsel gelişiminde 1950’li yıllardan sonra teknoloji ve bilişim alanlarında gelişmeler hızla artmıştır. Günümüzde tüm işlerimiz uzaktan, mobil uygulamalar üzerinden yürütülmektedir. Yüz yüze gerçekleşen işlemler dijital ortamlarda da yapılabilir hâle gelmiştir. 2020-2021 yıllarında küresel bir sağlık krizi olan Covid-19 isminde bir salgın başlamıştır. Bu dönemde yüz yüze gerçekleşen eğitim, ticaret, spor, sanayi, ekonomi vb. alanlarda hizmetler dijital ortamlar üzerinden verilmeye başlanmıştır. Bireyler işlemlerini e-sistemler üzerinden yürütmüş, mesafeleri “http” bağlantıları ile kısaltmıştır. Salgın sürecinde ve sonrasında bireylerin teknolojik araçları kullanabilme, dönemin ihtiyaçlarını karşılayabilme, bilgiyi sorgulama, değerlendirme becerilerindeki eksikliklerden dolayı sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sıkıntılar okuryazarlık kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Günümüzde okuryazarlık, yazı sembolleri ile gerçekleştirilen bir eylem olmanın çok ötesinde, pek çok zihinsel beceriyi ve dili kullanarak gerçekleştirilen iletişim becerilerini ifade eden bir eğitim terimi olarak kullanılmaktadır (Aşıcı, 2009). Teknolojinin gelişmesiyle ekran yolu ile aktarımı sağlanan metinlere erişmek, bu metinleri algılamak ve anlamlandırmak önem taşımaktadır. Teknoloji insanların okuma, yazma, dinleme ve iletişim/konuşma becerilerini etkilemiştir. Bilgisayarlar ve internet, okuma, yazma becerilerinin önemini ortaya çıkarmıştır (Ertem, 2014). Bunun sonucunda çağımızda dijital okuryazarlık önemli bir beceri hâline gelmiştir. Dijital okuryazarlık; dijital araçlar kullanarak dijital içeriğe, bilgiye ulaşma ve bilgi üretme becerisi olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde bireylerden bazı beceriler beklenmektedir. Bu beceriler 21. yy. becerileri olarak adlandırılmıştır. 21. yy. becerileri etkili iletişim becerileri, öğrenmeyi öğrenme, sosyal beceriler, iş birliği, eleştirel düşünme, problem çözme, bilgiye ulaşabilme, kullanabilme ve yorumlayabilme, yaşam boyu öğrenme becerileri olarak tanımlanmaktadır (Bates, 2002). 21. yy. becerileri ve dijital okuryazarlık becerilerinin ilişkisi şu şekildedir: Dijital ortamda iletişim kurmak, bir bilgiyi anlamak, bir veriyi yorumlamak ile bir kitabı okumak, anlamak, yorumlamak benzer süreçlerdir. Dijital okuryazarlık becerilerin geliştirilmesinde konuşma, dinleme, okuma ve yazma dil becerilerinin etkili şekilde geliştirilmiş olması, ana dilinde toplum içinde kendini ifade edebilen bireyin dijital ortamda aynı beceriyi gösterebilmesi açısından önemlidir.

1.1.1. 2. Dijital Okuryazarlık Kavramı

Günümüzde okuryazarlık; bir kavramı, yazıyı okuyabilme ve anlama olarak yorumlanmıştır. Okuryazarlık kavramı Tük Dil Kurumu (TDK) tarafından “okuryazar olma durumu” olarak tanımlanmıştır. Bir bireyin okuryazar olması yaşadığı dönemi, toplumu takip edebilmesi ile de ilişkilidir. Bu doğrultuda teknolojiye toplumların değişiminin en temel unsurlarından biri olmuştur. Teknolojinin gelişiminde “dijital” kavramı vardır. Dijital kavramı Tük Dil Kurumu (TDK) tarafından “Sayısal, verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi.” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2021).

Dijital okuryazarlık bu beklenti doğrultusunda yeni bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramı ilk kez 1997 yılında Paul Gilster kitabında kullanmış “İnternete erişmek, dijital

bilgileri bulmak, yönetmek ve düzenlemek için bir dizi beceri; dijital kaynakları, araçları ve hizmetleri düzgün bir şekilde kullanma ve değerlendirme, yaşam boyu öğrenme süreçlerine uygulama yeteneği" olarak tanımlamıştır (akt. Falloon, 2020:6). Bu tanım yapıldığında birçok teknolojik araç keşfedilmemişti. Yıllar içinde gerçekleşen teknolojik gelişmelere bakıldığında dijital okuryazarlığın tanımı da değişmiş ve genişlemiştir. Martin (2008), dijital okuryazarlığı farkındalık edinme, tutum oluşturma ve dijital araçları doğru şekilde kullanabilme, tanımlama, sentezleme, değerlendirme, yeni bilgiler oluşturma ve kişilerarası iletişim kurabilme olarak tanımlamıştır. Goodfellow (2011) ise dijital teknolojileri kullanma yetkinliği olduğunu ve bu sürecin bilgiyi bulmak ve erişmek, yönetmek, değerlendirmek ve yeni bilgiyi yapılandırmak, medya içerikleri oluşturmak, sosyal iletişim kurabilmek ve bu süreçleri bireyin yönetebilmesi süreci olarak açıklamıştır. Sağiroğlu, Bülbül, Kılıç ve Küçükali (2020), dijital okuryazarlığı dijital dünyada var olmanın temeli olarak görmektedirler. Daha çok üretim, daha yetenekli olmak, hızlı paylaşım yapmak şeklinde yorumlamışlardır. Dijital dünyaya erişen bireylerin bilinçli hareket edebilen hâle gelebilmesi, topluma karşı sorumluluk bilinci geliştiren, bu ortamları iyi kullanıp paylaşabilen bireyleri dijital okuryazar olarak tanımlamışlardır. Bireylerin dijital “okur-yazar-sever-üretir-paylaşır-yönetir-satar” süreci içinde geliştirilmeye yönlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Eshet-Alkalai (2004) ise dijital okuryazarlığı beş başlığa ayırmıştır. Bunlar:

1. *Görsel okuryazarlık: Medya kanalları aracılığıyla sunulan görsellerin anlamlandırılmasıdır.*
2. *Çoğaltma okuryazarlığı: Metin, ses, video gibi var olan bir materyalin yorumlanıp yaratıcı bir şekilde çoğaltılmasıdır. Eskinin yeniden yorumlanmasıdır.*
3. *Çoklu okuryazarlık: Hiper metinler aracılığıyla, bir bilgi hakkında farklı bağlantılar kurabilme ve bu bilgiler arasında serbestçe gezinme becerisidir.*
4. *Bilgi okuryazarlığı: Bilgiye ulaşma, anlama ve eleştirel düşünme, bilgiyi etkin şekilde değerlendirme becerisidir.*
5. *Sosyo-duygusal okuryazarlık: Bireyin dijital ortamı kullanırken nasıl davranması gerektiğinin farkında olmasıdır. Tuzaklardan, sahtekarlıktan kaçınma becerisidir.*

Dijital okuryazarlık tanımlarına bakıldığında dijital ortamlarda bilginin ve sosyal yaşamın ne şekilde yürütüleceğinin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede JİST Guide “Dijital Okuryazarlığın Yedi Elementi” modeli oluşturulmuştur (JIST Guide, 2021):

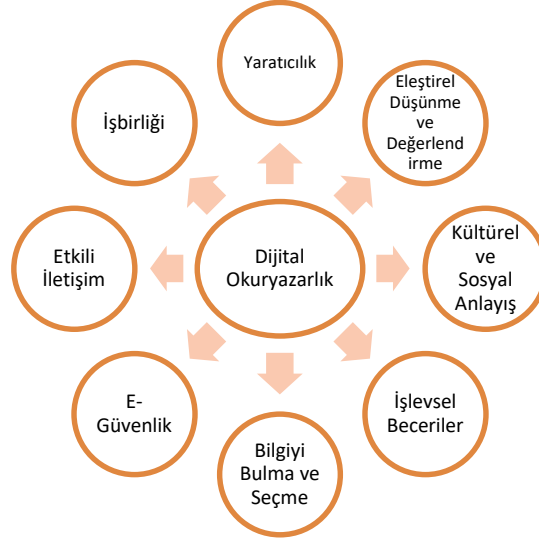
1. *Medya Okuryazarlığı: Medyada yer alan akademik ve uzman mesajlarını eleştirel olarak okuma ve yaratıcı şekilde yeniden ortaya koyma.*
2. *Bilgi Okuryazarlığı: Bilgileri bulma, yorumlama, değerlendirme, yönetme ve paylaşma.*
3. *Dijital Burs: Dijital sistemlere bağlı olarak ortaya çıkma akademik, profesyonel ve araştırma uygulamalarına katılma.*
4. *Öğrenme Becerileri: Teknoloji bakımından zengin ortamlarda resmî ve gayri resmî olarak çalışma, öğrenme.*
5. *Bilişim Okuryazarlığı: Dijital cihazları, uygulamaları ve hizmetleri benimseme, uyarlama ve kullanma.*
6. *Kariyer ve Kimlik Yönetimi: Dijital itibar ve çevrimiçi kimlik yönetimi.*
7. *İletişim ve İş Birliği: Öğrenme ve araştırma için dijital ağlara katılma.” (JIST Guide, 2021).*

Tanımlara bakıldığında; dijital okuryazarlığın dijital dünyadaki verileri anlama, yorumlama, değerlendirme, yaratma ve paylaşma süreçleri üzerine kurulu olduğu görülmektedir. Dijital okuryazarlık çağımızda bilgi akışını sağlayan teknolojik araçların dilini çözme sağlanmaktadır. Bilinen okuryazarlık tanımı dışında dijital ortamda bir belgenin, çoklu medya unsurunun anlaşılması çok önemlidir.

1.2.1. Dijital Okuryazarlık Bileşenleri

Dijital okuryazarlığa ilişkin beceriler sekiz bileşenden oluşmaktadır (Hague ve Payton, 2010). Bu bileşenler şu şekildedir:

Şekil 1. Dijital okuryazarlığın bileşenleri

Şekil 1'e göre dijital okuryazarlığın bileşenleri şu şekildedir: “*Yaratıcılık*” bileşeni dijital medyayı keşfetmek ve hayal gücünü ve özgün fikirler kullanarak yeni dijital medya ürünleri oluşturmayı içerir. “*Eleştirel düşünme ve değerlendirme*” bileşeni verileri analiz etmek, verinin güvenilirliğini sorgulamak, değerlendirmek, fikir oluşturmak anlamına gelir. “*Kültürel ve Sosyal Anlayış*” bileşeni dijital alanda bireylerin kendi kültürlerini yayması, diğer kültürleri tanıması ve kendi kültürüne entegre edebilmesi üzerinedir. “*İşlevsel beceriler*” bileşeni donanım ve yazılım olarak dijital teknolojileri kullanabilme becerisidir. “*Bilgiyi bulma ve seçme*” bileşeni bireylerin güvenilir ve doğru bilgiyi seçmesiyle ilgilidir. Güvenilir kaynakların ne olduğuna dair bilgilendirme yapılması gerekir. “*E-güvenlik*” bileşeni, dijital okuryazarlığın ortaya çıkışında önemli yere sahiptir. Bireylerin seçimleri, farklı destek uygulamaları (anti virüs yazılımları) ile dijital güvenliğini sağlamasıdır. “*Etkili iletişim*” bileşeni dijital dünyada iletişim kurmak anlamına gelir. Dijital iletişimde telefon, görüntülü görüşme, sosyal medya, forum vb. birçok platformda sağlıklı bir iletişim kurmak gerekmektedir. “*İş birliği*” bileşeni, dijital ortamda içerikler üzerinde diyalog kurmayı, tartışma yapmayı içerir. Toplumsal hayattaki iş birliğinin dijital ortama yansımaları beklenmektedir (Hague ve Payton, 2010). Dijital okuryazarlığın bileşenleri bireylerin teknolojik gelişimleri üzerinedir. Sadece bireyleri değil toplumu etkileyen değişimler olmuştur.

1.3. Türkçe ve Dijital Okuryazarlık İlişkisi

Dört temel dil becerisinin yansıdığı dijital platformları etkili biçimde kullanmayı öğrenmek önemli bir gereksinim hâline gelmiş, bu platformları doğru kullanmanın önemi, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmanın zorluğu anlaşılmıştır. Salgın döneminde eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksaması ve uzaktan yapılmaya başlanmasına bağlı olarak öğrenciler, aileler ve toplum dijital ortamlarla bir anda tanışmışlardır. Sürecin öğretmen boyutunda uzaktan eğitime uygun materyallerin eksikliği fark edilmiştir. Yeni içerikler hazırlanmaya başlanmıştır. Dijital okuryazarlık becerisi eğitim-öğretim sürecinin önemli bir unsurudur. Eğitim gören neslin teknolojiyle birebir etkileşim kurması, dijital okuryazar olarak yetiştirilmesi açısından en önemli etkidir. Bu süreçte Türkçe dersi dijital yaşamı anlamak ve anlatmak için en temel derslerden biridir. Öğrencilerin dijital ortamdaki veriyi anlaması, değerlendirip kendi

yorumunu üretmesi, insanlarla paylaşması ve bunu yaparken etik kurallara uygun davranması gereklidir.

Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Öğretim Programı'nda (2019) "Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişimin, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını doğrudan etkilediği" ifadelerine yer verilerek "eğitim sistemimizin yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçladığı" belirtilmiştir. Ayrıca programda bilgi okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık, dijital okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık, matematik okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve teknoloji okuryazarlığı becerilerinin yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) ortaya konulmuştur (TDÖP, 2019: 8). TYÇ' de yer verilen sekiz anahtar yetkinlikten biri de "dijital yetkinlik" olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe Öğretim Programı'nda (2019) birçok kazanım bu amaçlar çerçevesinde dijital yetkinlik kazandırmaya yöneliktir. Söz konusu becerilerin kazandırılmasında programın önderliğinde ders kitaplarının da önemli bir yeri bulunmaktadır. Ders kitapları her öğrencinin temel bilgi kaynağı niteliği taşımaktadır. Bu kapsamda hazırlanan ders kitapları bu becerileri kazandırmaya yönelik olmalıdır.

1. 4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı ortaokul Türkçe ders kitaplarını dijital okuryazarlık becerileri kapsamında incelemektir. Bu doğrultuda "Ortaokul Türkçe ders kitaplarında dijital okuryazarlık ile ilişkili etkinlikler nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır.

2. YÖNTEM

2. 1. Araştırmanın Modeli

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı (2019) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarını dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelemeyi amaçlayan bu çalışmanın deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, araştırmacının sınırlandırılmış bir zaman içinde bir veya birden fazla durumu gözlem, görüşme, görsel-ışitsel medya, dokümanlar ve raporlar ile derinlemesine incelediği nitel bir yaklaşımdır. Veriler sistematik biçimde toplanır, gerçek ortamda neler olduğuna bakılır (Creswell, 2007).

2. 2. Araştırmada İncelenen Dokümanlar

Araştırmanın incelenen dokümanları Türkiye'de 2020-2021 eğitim öğretim yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulmasına uygun bulunduğu Türkçe ders kitaplarıdır. Her sınıf düzeyinde okutulan bir (1) adet toplamda dört (4) adet ders kitabı seçilmiştir. Kitaplar:

- "Çapraz Baran, Ş., Diren, E (2019). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık."
- "Ertürk, N., Keleş, S. ve Külünk, D (2020). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları."
- "Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, A (2018). 7. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe ders kitabı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları."
- "Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A (2020). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları."

2. 3. Verilerin Toplanması, Çözümlemesi

Araştırma verileri elektronik ortamda toplanmıştır. Programa göre yazılmış ders kitaplarına “http://www.eba.gov.tr/ekitap” adresinden Kasım- Aralık 2020 tarihlerinde ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında Türkçe ders kitapları bilgisayara indirilip dosyalanmıştır. İlgili alan yazın ve Dijital Okuryazarlık, Beceriler ve Hazırlık için Küresel Standartlar Çerçevesi (DQ Çerçevesi) kapsamında dijital okuryazarlık becerisi ile ilgili doküman inceleme maddeleri oluşturulmuştur. Bu maddeler doğrultusunda öğretim programı ve 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Ders kitaplarında, hazırlık çalışmaları, metinlere yönelik hazırlanmış etkinlikler, gelecek derse hazırlık çalışmaları değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan dokümanları ise MEB tarafından 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı için hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Kitaplar Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nin Ek Aralık 2019 tarihli 2747. sayısında ilan edilmiş kitaplardan seçilmiştir.

Elde edilen veriler, nitel araştırma ve doküman incelemede kullanılan betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 224).

2.5. Etik Kurul Onayı

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. “Dijital Okuryazarlık Bağlamında Ortaokul Türkçe Ders Kitapları” başlıklı çalışmada kamuya açık bir kaynak olan Ortaokul Türkçe (5., 6., 7., ve 8. sınıf) ders kitapları taranarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla açık erişim verilerinden yararlanıldığı ve *doküman analizi* tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

3. 1. 5. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabında Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

Ortaokul 5. sınıf Türkçe derslerinde programa göre hazırlanmış olan ders kitabındaki “dijital okuryazarlık” becerilerine yönelik kazanımlarla ilişkili etkinlikler tespit edilmiş, Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlarının 5. Sınıf ders kitabındaki dağılımı

Kazanım	Etkinlik Sayısı (f)
“T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.”	5
“Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları sağlanır.”	
“T.5.3.23. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”	2
“a) Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.”	
“b) Köprü metinlerin (Hipertekst) dış bağlantı olduğu belirtilir.”	
“T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir.”	5
“İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.”	
“T.5.3.28. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.”	2

“T.5.3.29. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.”	3
“Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.”	
“T.5.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.”	1
Toplam	18

Tablo 1 incelendiğinde üç yüz kırk sekiz (348) etkinlik içinden dijital okuryazarlık ile ilişkili 5. sınıf Türkçe kazanımlarına yönelik on sekiz (18) etkinlik tespit edilmiştir. Konuşma becerisi kapsamında bir (1) kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımla ilgili etkinlik örnekleri Görsel 1 ve Görsel 2’de verilmiştir.

Görsel 1. 5. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s. 57)

BİR SONRAKİ DERSE HAZIRLIK

15 Temmuz gecesi ile ilgili gazete, dergi ve internet sitelerinden araştırma yapınız. Araştırma sonuçlarınızı sınıfa getiriniz.

Görsel 2. 5. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s.58)

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. “Demokrasi” kavramı sizde ne çağırıyor?
2. Bir ülkenin bağımsızlığı sizce neden önemlidir? Açıklayınız.
3. 15 Temmuz gecesi ile ilgili yapmış olduğunuz araştırmanızın sonuçlarını arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1 ve Görsel 2 incelendiğinde ilgili etkinliklerin öğrencilerden çeşitli dijital ortamlardan araştırma yapmasını ve sunmasını istemektedir. Bu araştırmaları arkadaşlarına sunmaları beklenmiştir. Hazırlıklı konuşma yapmaları amaçlanmıştır.

Okuma becerisi kapsamında beş (5) kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlarla ilişkili etkinlik örnekleri Görsel 3’te verilmiştir.

Görsel 3. 5. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s.51)

BİR SONRAKİ DERSE HAZIRLIK

1. Çanakkale Savaşı ile ilgili şiirler araştırınız. Beğendiğiniz bir şiiri ezberleyiniz.
2. Nusrat Mayın Gemisi hakkında bilgi toplayınız.
3. “http://www.kultur.gov.tr/genel/Sanalmuzeler/canakkale_abide_turkish/index.html” adresinden yararlanarak Çanakkale’ye sanal bir gezi düzenleyiniz. İzlenimlerinizi not alınız.

Görsel 3 incelendiğinde “T.5.3.23. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.” kazanımına yönelik bir (1) etkinlik verildiği görülmüştür. Bu etkinlikte öğrencilere bir bağlantı adresi verilmiştir. Bu bağlantı adresi köprü metinlerle oluşturulmuş bir sayfaya yönlendirmektedir. Ancak bağlantı adresine tıklandığında sanal müzeye erişim sağlanamamaktadır. Bağlantı linki güncel değildir.

Görsel 4. 5. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s. 52)

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Çanakkale ile ilgili sanal ziyaretiniz sırasındaki gözlemlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Sanal gezi sayesinde neler öğrendiniz? Farklı kaynaklardan bilgi edinme konusundaki düşüncelerinizi açıklayınız.
3. Nusrat Mayın Gemisi hakkında neler öğrendiniz? Öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. “Çanakkale Geçilmez!” sözünden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.
5. Çanakkale ile ilgili ezberlediğiniz şiiri sınıfta okuyunuz.

Görsel 4 incelendiğinde “T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir.” kazanımına yönelik olduğu görülmüştür. İlgili hazırlık çalışması etkinliği daha önce bahsettiğimiz çalışmanın devamıdır. Birinci ve ikinci sorularda yapılan sanal gezinin değerlendirilmesinin yapılması beklenmiştir. Farklı kaynaklardan bilgi edinme konusunda öğrencilerin yorum yapması istenmiştir. Ancak bağlantı adresi güncel olmadığı için bu etkinlik yapılamamaktadır.

Görsel 5. 5. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s.30)

10. ETKİNLİK

a) Dinlediğiniz metni çizgi film olarak izlemek ister miydiniz?

b) Hangi çizgi filmleri izliyorsunuz?

c) Bu çizgi filmlerde neler anlatılıyor?

ç) İzlediğiniz filmlerdeki konuşmalardan farklı anlamlar çıkarabiliyor musunuz? Örnekler vererek açıklayınız.

d) <http://www.eba.gov.tr/videoizle/kprdak-ile-sprdak-cizgi-film/312287ae2b52c7c3f4b87af40a245e55f1236a750e005> adresindeki çizgi filmi izleyiniz. Bu filmde verilen mesajları yazınız.

.....

.....

.....

Görsel 5’te verilen etkinlik medya metinlerinin değerlendirilmesi ile ilgilidir. Etkinlikte bağlantı adresi ile verilmiş olan bir medya iletilisinin değerlendirilmesi istenmiştir. Ancak “d” maddesinde verilen bağlantı adresine tıkladığında ulaşılamamaktadır.

3. 2. 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabında Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

Ortaokul 6. sınıf Türkçe derslerinde programa göre hazırlanmış olan ders kitabındaki “dijital okuryazarlık” becerilerine yönelik kazanımlarla ilişkili etkinlikler tespit edilmiş, Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlarının 6. sınıf ders kitabındaki dağılımı

Kazanım	Etkinlik Sayısı (f)
“T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.”	2
“Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.”	
“T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”	1
“T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”	1
“Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.”	
“T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.”	0
“İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.”	
“T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.”	0
“T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.”	3

“Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.”	
“T.6.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.”	0
“T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.”	1
“Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.”	
“T.6.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.”	0
Toplam	8

Tablo 2 incelendiğinde iki yüz kırk sekiz (248) etkinlik içinden dijital okuryazarlık ile ilişkili 6. sınıf Türkçe kazanımları kapsamında hazırlanan etkinlik sayısı toplamı sekiz (8) olarak tespit edilmiştir. Konuşma, okuma ve yazma becerilerinde dijital okuryazarlık ile ilişkili kazanımlar bulunmaktadır. Konuşma becerisi kapsamında bir (1), okuma becerisi kapsamında altı (6) kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımla ilişkili etkinlik örneği Görsel 6’da verilmiştir.

Görsel 6. 6. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s. 27)

7. ETKİNLİK

a) Aşağıdaki farklı yazı karakteri ile yazılmış metni okuyunuz. Ardından yönergeleri uygulayınız.

MOR SALKIMLI EV*

Hafızasında hayat, kendini kayda başladığı ilk devrin hiç unutamayacağı zemini, Beşiktaş’ta, doğduğu evde başlar. Evin kendisi çocuğun hafızasında Mor Salkımlı Ev etiketini taşır.

Bu ev, yarım asırdan ziyade bazen de her gece, bu küçük kızın rüyalarına girmiştir. Sabahın ilk saatlerinde burada dolaşan, çiçek ve ağaç sulayan, bir alay güvercine yem veren bir kadın görürsünüz. Bu kadın, küçük kızın annesidir. İşte Haminne** diye torunlarının hitap ettiği kadının kısaca portresi: Teni hakiki süt gibi, gözleri açık maviye kaçan bir ela, ağzı küçük, dudakları pembe, ince sanatla işlenmiş kıvrımları vardır. Fakat bu güzellik ve hususiyet, o ilk bahçe devrinde, kızda hiçbir ilgi uyandırmış değildir. Mesela nar çiçeklerinin uyandırdığı heyecan ve iç hareketini Haminne uyandırmaz.

Acaba ilk varlığını idrak ettiren sahne kaç yaşında meydana gelmiştir. Herhâlde dört yaşından önce olacak. Çünkü bu devirde hafızasında çakan şimşeklerin aydınlattığı sahnelerde zaman zaman annesi de görünür.

Halide Edip Adıvar

Görsel 6 “T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.” kazanımı ile ilişkilidir. Farklı yazı tiplerinin tanınması amaçlanmıştır.

Dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlar bağlamında 6. sınıf ders kitabı incelendiğinde “T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.”, “T.6.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.” “T.6.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.” kazanımlarıyla ilgili etkinliğe yer verilmediği görülmüştür.

3. 3. 7. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabında Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

Ortaokul 7. Sınıf Türkçe derslerinde programa göre hazırlanmış olan ders kitabındaki “dijital okuryazarlık” becerilerine yönelik kazanımlarla ilişkili etkinlikler tespit edilmiş, Tablo 3’te verilmiştir.

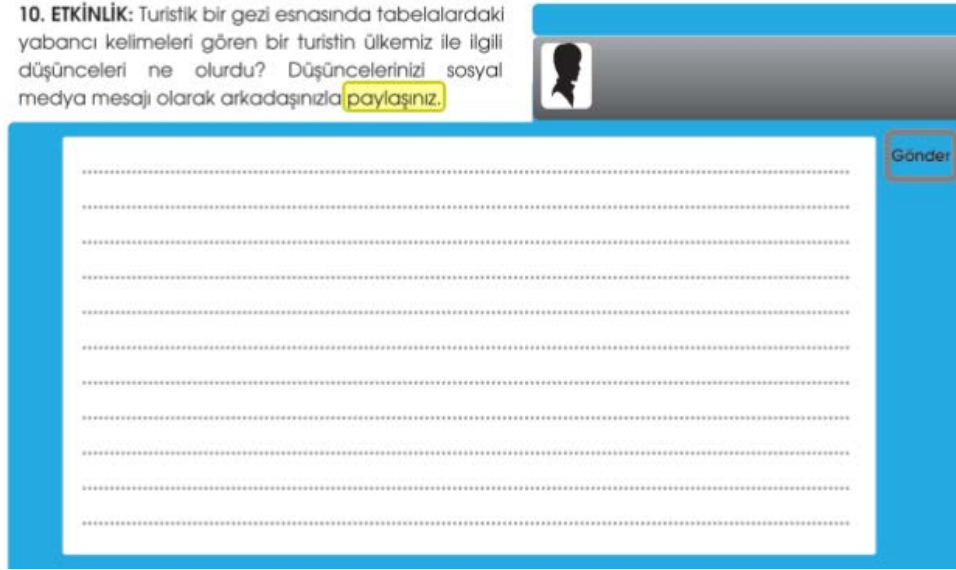
3. Tablo. Dijital Okuryazarlık ile İlgili Kazanımlarının 7. Sınıf Ders Kitabındaki Dağılımı

Kazanım	Etkinlik Sayısı (f)
“T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.”	0
“Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.”	
“T.7.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.”	0
“T.7.3.27. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.”	0
“a) Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.”	
“T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.”	1
“İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.”	
“T.7.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.”	0
“T.7.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.”	2
“a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.”	
b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.	
“T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.”	0
“a) Hikâye, masal, fıkra gibi metinlerin; çizgi film, animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırması sağlanır.”	
“b) Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönlerinden karşılaştırılması sağlanır.”	
“T.7.4.2. Bilgilendirici metin yazar.”	3
“a) Öğrencilerin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde yazacaklarını belirleyerek bir metin taslağı oluşturmaları, düşünceyi geliştirme yollarını kullanmaları, yazılı ve çoklu medya kaynaklarından görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları sağlanır.”	
“T.7.4.10. Formları yönergelerine uygun doldurur.”	0
“T.7.4.11. Yazdıklarını paylaşır.”	1
“Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.”	
Toplam	7

Tablo 3 incelendiğinde üç yüz (300) etkinlik içinden dijital okuryazarlık ile ilişkili 7. sınıf Türkçe kazanımları kapsamında hazırlanan etkinlik sayısı toplamı yedi (7) olarak tespit edilmiştir. Konuşma, okuma ve yazma becerilerinde dijital okuryazarlık ile ilişkili kazanımlar bulunmaktadır.

Konuşma becerisi kapsamında bir (1) kazanım bulunmaktadır. Bu kazanım “*T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.*”dır. Ders kitabında bu kapsamda etkinlik tespit edilememiştir.

Okuma kazanımı kapsamında altı (6) kazanım bulunmaktadır. Okuma becerisine ait “*T.7.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.*”, “*T.7.3.27. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.*”, “*T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir.*”, “*T.7.3.33 Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.*”, “*T.7.3.35. Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.*” kazanımlardan ders kitabında dijital okuryazarlık ile ilişkili etkinlik tespit edilememiştir.

Görsel 9. 7. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s. 183)

Görsel 9 “T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.” kazanımına yönelik bir etkinliktir. Bu kazanımın alt açıklaması “Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.” şeklindedir.

3.4. 8. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabında Dijital Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

Ortaokul 8. Sınıf Türkçe derslerinde programa göre hazırlanmış olan ders kitabındaki “dijital okuryazarlık” becerilerine yönelik kazanımlarla ilişkili etkinlikler tespit edilmiş, Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Dijital Okuryazarlık ile İlgili Kazanımlarının 7. Sınıf Ders Kitabındaki Dağılımı

Kazanım	Etkinlik Sayısı (f)
T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	0
a) Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanmaları, sunu hazırlamaları sağlanır.	
b) Öğrenciler araştırma sonuçlarını sempozyum, panel, forum vb. ortamlarda sunmaya teşvik edilir.	
T.8.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	1
T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	0
a) Altını çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.	
T.8.3.29. Medya metinlerini değerlendirir.	1
. Medya metinlerinin amaçlarının (kültür aktarma, olay yorumlama, bilgilendirme, eğlendirme, ikna etme) belirlenmesi sağlanır.	
T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.	1
T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	2
a) İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.	
b) Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.	

T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	1
T.8.4.10. Formları yönergelerine uygun doldurur.	2
T.8.4.11. Yazdıklarını paylaşır.	0
Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.	
Toplam	8

Tablo 4 incelendiğinde iki yüz elli (250) etkinlik içinden dijital okuryazarlık ile ilişkili 8. sınıf Türkçe kazanımları kapsamında hazırlanan etkinlik sayısı toplamı sekiz (8) olarak tespit edilmiştir. Konuşma, okuma ve yazma becerilerinde dijital okuryazarlık ile ilişkili kazanımlar bulunmaktadır.

Konuşma becerisi kapsamında bir (1) kazanım bulunmaktadır. Bu kazanım “T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.”dır. Ders kitabında bu kapsamda etkinlik tespit edilememiştir.

Okuma becerisi kapsamında altı (6) kazanım bulunmaktadır. Beş (5) etkinlik tespit edilmiştir. “T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.” kazanımıyla ilgili etkinlik tespit edilememiştir.

Yazma becerisi kapsamında iki kazanım bulunmaktadır. Kazanımlar ile ilgili etkinlik örneği şu şekildedir:

Görsel 10. 8. sınıf ders kitabı etkinlik örneği (s. 204)

Aşağıdaki metni okuyunuz.

Türkiye'nin "müze müze gezdiren" tek kartı müzekart ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 300'ü aşkın müze ve ören yerini ücretsiz gezebilirsiniz, tarihte keyifli bir yolculuğa çıkabilirsiniz.

Müzekart, geçmişine değer veren kültür ve sanat meraklılarına avantajlarla dolu tarihi bir imkân sağlıyor. Uygarlıkların zevklerini, düşüncelerini, inançlarını, yaşam tarzlarını koruyan ve bu mirası geleceğe taşıyan müzeleri yılda iki kez ücretsiz ziyaret etme olanağını veriyor. Müzekart ile sanat, bilim, kültür ve tarih evi sayılan müzelerin kapıları yani tarihin kapıları sizler için sonuna kadar açılıyor. Gezilmedik müze, görülmedik eser kalsın.

(www.muze.gov.tr)

Siz de müzekart sahibi olmak için **formu** doldurunuz.

MÜZEKART

Müzekart ile bir yıl boyunca T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne bağlı 300'ü aşkın müze ve ören yeri gezilebildiği gibi (Bazı özel müzeler ücretsiz ziyaret ediliyor.) sergiler ve tiyatro temsilleri indirimli izleniyor. Kafe ve hediyelik eşya mağazalarındaki alışverişlerde daha az ücret ödeniyor.

KART SAHİBİNİN

ADI SOYADI T.C. KİMLİK NO

E-POSTA ADRESİ TELEFON NUMARASI CİNSİYETİ

+ FOTOĞRAF YÜKLE

Görsel 10 “T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.” kazanımı ile ilgilidir. Bu etkinlikte İnternet ortamında “gov” uzantılı bir siteden alınan bir yazı ile müze kart alma sürecinden bahsedilmiştir. Etkinlikte öğrenciden temsili şekilde kayıt formu doldurulması beklenmiştir.

“T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.” kazanımıdır. Ders kitabında bu kapsamda etkinlik tespit edilememiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkçe Öğretim Programı (2019) dijital okuryazarlık becerisi bağlamında incelenmiş, ilgili kazanımlar tespit edilmiştir. 5. sınıf ders kitabında bulunan üç yüz kırk sekiz (348) etkinlikten on sekiz (18) etkinliğin dijital okuryazarlık ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Kitabın etkinlik bağlamında dijital okuryazarlığa yer verme oranı %5,2'dir. Kitaptaki etkinliklerde görsellerin kalitesiz olması, köprü metin bağlantı adreslerinin açılmaması, bağlantı adreslerinin güncel olmaması etkinliklerin amacına ulaşmasını engellemektedir. Sanal müze gezileri, resmî kurum ve kuruluşların içeriklerine yer vermesi açısından önemlidir.

6. sınıf ders kitabında bulunan iki yüz kırk sekiz (248) etkinlikten altı (6) etkinliğin dijital okuryazarlık ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Kitabın etkinlik bağlamında dijital okuryazarlığa yer verme oranı %2,42'dir. Kitapta şekil ve kurgu bakımından e-posta, blog gibi etkinlik kurguları oluşturulmuştur. Kurguların içine güvenilir uzantı bağlantıları hakkında bilgiler eklenmiştir. Köprü metin niteliği taşıyacak unsurlar eklenmemiştir. Yazılı kaynaklara yönlendirici ifadeler vardır. Dijital okuryazarlık bağlamında belirlenen kazanımların hepsini karşılayan etkinlik tespit edilememiştir.

7. sınıf ders kitabında bulunan üç yüz (300) etkinlikten yedi (7) etkinliğin dijital okuryazarlık ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Kitabın etkinlik bağlamında dijital okuryazarlığa yer verme oranı %2,34'dir. Diğer sınıflardan farklı olarak çoklu medya kaynakları ile ilişkili etkinlikler bulunmaktadır. Etkinlikler blog, e-posta ve sosyal medya paylaşımı kurgusu ile hazırlanmıştır. Öğrencileri farklı platformlara yönlendirme yapılmamıştır. Etkinliklerin ders kitabı dışında uygulanabilirliğinin zayıf olduğu düşünülmektedir. Dijital okuryazarlık bağlamında belirlenen kazanımların hepsini karşılayan etkinlik tespit edilememiştir.

8. sınıf ders kitabında bulunan iki yüz elli (250) etkinlikten sekiz (8) etkinliğin dijital okuryazarlık ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Kitabın etkinlik bağlamında dijital okuryazarlığa yer verme oranı %3,2'dir. Diğer sınıflarla benzer bir etkinlik kurgusu yürütülmüştür. Farklı platformlara yönlendirme yapılırken sadece bilgi notları kullanılmıştır. Dijital okuryazarlık bağlamında belirlenen kazanımların hepsini karşılayan etkinlik tespit edilememiştir. Altun (2019) da benzer şekilde çalışmasında 8. sınıf Türkçe ders kitabının dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımların kitapta tam olarak yansıtılmadığını belirtmiştir.

Ders kitaplarındaki etkinlikler dijital okuryazarlık becerilerinin yorumlanması ve analiz edilmesi seviyesinde kalmıştır. Uygulamaya yönelik etkinlikler uygulanabilir değildir. 5. sınıf seviyesindeki uygulamaya yönelik sanal müze gezisi gibi etkinliklerin yönlendirildiği sitelerin açılmaması kitabın bu yönünü engellemiştir. Maden, Maden ve Banaz'ın (2018) yapmış olduğu çalışmada da kitapların dijital ortamları kullanımı açısından kısıtlı olduğunu tespit edilmiştir.

Kazanımlar sınıf seviyelerinde farklı yorumlanmıştır. Örneğin, "Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır." kazanımı 5. sınıf seviyesinde doğru bilgi edinme; 8. sınıf seviyesinde bilgi kaynaklarının doğru kullanımı üzerine şekillenmiştir. Farklı yazı şekilleri ve önemli noktaların vurgulanması ile ilgili etkinlik çalışmaları sadece dil bilgisi etkinlikleri çerçevesinde kullanılmıştır. Bu konular ile ilgili dijital dünyadaki mesajların yorumlanması, içerik oluşturma, yaratıcılık becerileri geliştirmesi gerekmektedir. E-posta ve blog tasarımı kullanılarak öğrenciler için dijital iletişim kaynakları üzerinden etkinlikler hazırlanmıştır. Bu etkinliklerin uygulamaya yönelik olması önemlidir. Dijital okuryazarlık ile ilişkili kazanım sayısının çokluğuna rağmen en az etkinlik %2,34'lük oranıyla 7. sınıftadır. En fazla %5,2'lik oranıyla 5. sınıftadır. Kazanımların dağılımı beceriler açısından incelendiğinde en fazla okuma, ardından yazma ve konuşma gelmektedir. Direkçi, Akbulut ve Şimşek'in (2019) yapmış olduğu çalışmada, benzer şekilde, incelenen Türkçe ders kitaplarında dijital okuryazarlığa en fazla okuma becerisinde, daha sonra yazma ve konuşma becerilerinde yer verildiği belirlenmiştir.

Birçok uluslararası ve ulusal metinde dikkat çekilen “Dijital Okuryazarlık” kavramına Türkçe ders kitaplarında daha fazla yer verilmelidir. Dijital içeriklerin okunması, anlaşılması ve yorumlanması temelleri üzerine kurulu bu beceride Türkçe dersinin önemi büyüktür. Özbay ve Özdemir (2014) öğrencilerin dijital ortamlarda okuma ve yazma becerilerinin daha etkin kullanabilmeleri için Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Saluk ve Pilav’ın (2018) yapmış olduğu çalışmada ise yazma becerisini geliştirmek istendiğinde öğrencilerin bilgisayar kullanarak yazdıklarında yazmaya ilgilerinin arttığı, daha uzun metinler yazdıkları görülmüştür. Bu bağlamda çerçeve metinlerde ve öğretim programlarında bireylerden beklenen dijital yetkinlikleri ders materyallerine entegre etmemiz önem arz etmektedir. Ayrıca eğitim gören neslin “dijital yerli” olarak adlandırılan bir nesil olduğu gerçeği kitapların onlara göre düzenlenmesi gerektiğini de göstermektedir. Öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini çekmek için ders içi materyallerin teknolojiye uygun olarak güncellenmesi gerekmektedir.

Etik Beyanı: Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanmasında, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Ayrıca çalışmada kamuya açık bir kaynak olan Ortaokul Türkçe (5., 6., 7., ve 8. sınıf) ders kitapları taranarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla açık erişim verilerinden yararlandığı ve *doküman analizi* tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. & Uysal, A. (2018). *7. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Altun, N. (2019). *Temel eğitim programları ve ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 9-26.
- Bates, A.W. (2002). *Managing technological change: Strategies for college and universities*. San Francisco CA: Jassay Bass Inc.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2. Baskı)*. USA: Sage Publications.
- Çapraz Baran, Ş. & Diren, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Direkçi, B., Akbulut, S. & Şimşek, B. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 797-813.
- Ertem, İ. S. (2014). *Okuma Yazma Eğitimi ve Teknolojisi*. Ankara: Nobel.
- Ertürk, N., Keleş, S. & Külünk, D. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Eselioğlu, H., Set, S. & Yücel, A. (2020). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Eshet Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: a conceptual framework for survival in the digital era. *Journal of Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Educational Technology Research and Development*, 68(5), 2449–2472.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: Wiley Computer Publication
- Goodfellow, R. (2011). Literacy, literacies, and the digital in higher education. *Teaching in Higher Education*. 16(1), 131-144.
- Hague, C. & Payton, S. (2010). *Digital literacy across the curriculum*. London, UK: Futurelab.
- JIST Guide (2021). *Developing digital literacies*. <https://www.jisc.ac.uk/guides/developing-digital-literacies>. Erişim Tarihi: 25.05.2021
- Maden, S., Maden, A. & Banaz, E. (2018). Ortaokul 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 685-698.
- Martin, A. (2008). *Digital literacy and the digital society*. [https://pages.ucsd.edu/~bgoldfarb/comt109w10/reading/Lankshear-Knobel et al-Digital Literacies pdf](https://pages.ucsd.edu/~bgoldfarb/comt109w10/reading/Lankshear-Knobel%20et%20al-Digital%20Literacies.pdf). Erişim Tarihi: 22.10.2021.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe öğretim programı*. Ankara.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2015). *Türkiye yeterlilikler çerçevesi*. Ankara
- Özbay, M. & Özdemir, O. (2014). Türkçe öğretim programı için bir öneri: Dijital okuryazarlığa yönelik amaç ve kazanımlar. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 2(2), 31-40.
- Sağiroğlu, Ş., Bülbül, H. İ., Kılıç, A. & Küçükali, M. (2020). *Dijital okuryazarlık ve ötesi*. Sağiroğlu, Ş., Bülbül, H. İ., Kılıç, A. & Küçükali, M (Ed.). *Dijital okuryazarlık: araçlar, metodolojiler, uygulamalar ve öneriler*.(s.25-27). Ankara: Nobel Yayınları.
- Saluk, N. & Pilav, S. (2018). Üstün yeteneklilerde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi üzerine bir araştırma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 2191-2215.
- TDK (2021). <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 05.05.2021).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.